

ایران

• صاحب امتیاز:

خبرگزاری جمهوری اسلامی

• مدیر مسئول:

صادق حسین جابری انصاری

• سردبیر:

هادی خسروشاهین

• مؤسسه فرهنگی:

رئیس هیأت مدیره: صادق حسین جابری انصاری

مدیرعامل: علی متقیان

تلفن: ۸۸۷۶۱۷۲۰ • نمابر: ۸۸۷۶۱۲۵۴ • ارتباط مردمی: ۸۸۷۶۹۰۷۵ • امور مشترکین: ۸۸۷۴۸۸۰۰ • پیامک: ۳۰۰۴۵۱۳۱۳ • روابط عمومی: صندوق پستی: ۱۵۸۷۵۰۵۳۸۸ • نشانی: تهران خیابان خرمشهر، شماره ۲۰۸ • توزیع: نشر گستر امروز • چاپ: چاپخانه های همشهری • سازمان آگهی های روزنامه ایران: دارنده گواهینامه ایزو ۹۰۰۱ از شرکت NISCERT • پذیرش سازمان آگهی ها: ۱۸۷۷ • انتشارات مؤسسه فرهنگی- مطبوعاتی ایران: ۸۸۵۰۴۱۱۳

«ایران» را در صفحه‌های مجازی دنبال کنید

• رسول خدا(ص):

مقام حسین بن علی(ع) در آسمان بالاتر از مقام او در زمین است.

سخن روز

بهارالائزاج، ج ۳۶، ص ۲۰۵، ح ۸

جنگ ۱۲ روزه جلوی دوربین محمدحسین مهدویان

فیلم «ماجرای نیمه شب» به کارگردانی محمدحسین مهدویان که به جنگ ۱۲ روزه می‌پردازد شامگاه ۲۰ مرداد با سانس‌های بیرونی در خیابان یوسف آباد تهران کلید خورد. این فیلم قرار است به جنگ ۱۲ روزه و حمله رژیم صهیونیستی به تهران بپردازد. فیلمنامه این فیلم سینمایی را مهدی یردانی خرم و اعظم بهروز به نگارش درآورده‌اند. «ماجرای نیمه شب» به تهیه‌کنندگی حبیب والی‌نژاد ساخته می‌شود و هنوز اسمی از بازیگران و دیگر عوامل فیلم منتشر نشده است. / **مهر**

بازگشت وحید تاج با ارکستر سمفونیک تهران

ارکسترسمفونیک‌تهران در تازه‌ترین برنامه خود، اوراتوریوی «نامیرا» را با رهبری نصیر حیدریان و آهنگسازی بهزاد عدی در تالار وحدت اجرا می‌کند. در این اجرا هنرمندان برجسته‌ای چون وحید تاج، حسین علیشاپور، مجتبی عسگری، هادی فیض‌آبادی، محمود صالحی، بهناز نادری، حسین میرزاییان و محسن زرآبادی‌پور به هنرنمایی می‌پردازند. «نامیرا» اجرایی باشکوه‌که به روایت موسیقایی حماسه کرپلا و روح‌آزادگی با بهره‌گیری از قالب اوراتوریو و ارکستراسیون برای ارکستر بزرگ، گروه گرو و گروه خوانندگان، به روایت موسیقایی آزادی و جاودانگی عاشورا می‌پردازد! **بنیاد ردگی**

روایتی بی‌سابقه از زندگی و آثار مارتین اسکورسیزی

سامانه نمایش آنلاین اپل تی وی پلاس با انتشار اولین کلیپ از مجموعه مستند «آقای اسکورسیزی» اعلام کرد این اثر پنج‌قسمتی به کارگردانی ریکا میلر از ۱۷ اکتبر پخش می‌شود. این مجموعه بر پایه گفت‌وگوهای مستقیم با اسکورسیزی، دوستان، خانواده و همکاران خلاقی شکل گرفته است؛ از جمله رابرت دنبرو، دنیل دی‌لوتیس، لئوناردو دی‌کاپریو، میک جگر، رابی رابرتسون، تلما شون‌میکر، استیون اسپیلبرگ، شارون استون، جودی فاستر، پل شریدر، مارگو رابی، کیت بلانشت، جی‌کاکس و رودریگو پریئو، به‌همراه فرزندان، همسرش هلن موریس و دوستان صمیمی دوران کودکی او. **ایستا**

راهیان کرپلا را بنگرو به یاد آر ورق‌پاره‌های تقویم تاریخ را

راهیان کرپلا را بنگر. آنان خوب دریافت‌ه‌اند که زندگی به خون وابسته است و پیکر تاریخ، بی‌خون خدا (ثار الله) مردهای بیش نیست و سر مبارک امام شهید بر فراز نی، رمزی است بین خدا و عشاق، یعنی که این است بهای دیدار.

نقل قول

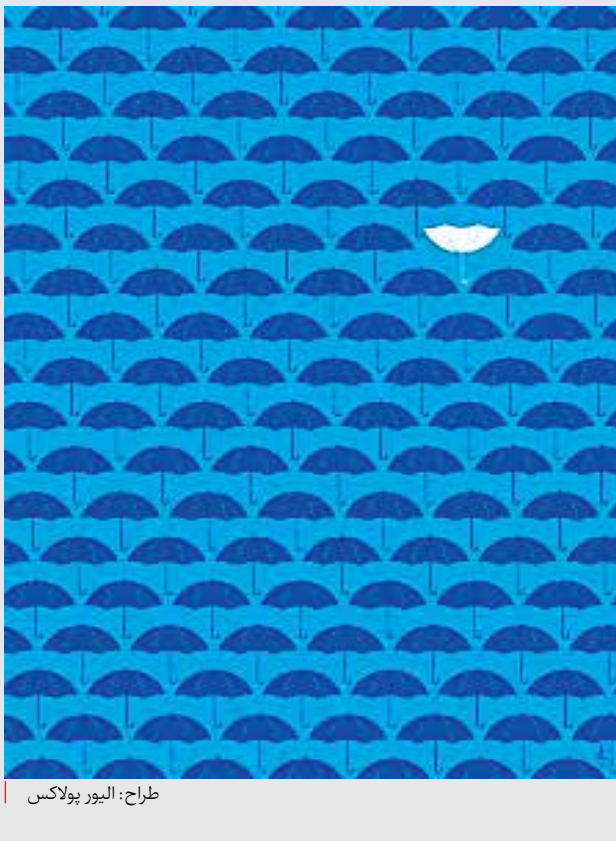
قرن‌هاست که فریاد «هل من ناصر» سیدالشهدا(ع) پهنه زمان را پیموده است و چون نجات حیات‌بخش روح‌القدس بر هر زمین مرده‌ای که گذشته است آن را به حیات عشق بارور ساخته و اینچنین، همه تاریخ تو گوئی روزی بیش نیست و آن روز عاشورا است. راهیان کرپلا را بنگر و به یاد آر ورق‌پاره‌های تقویم تاریخ را که می‌گوید هزار و سیصد و چهل و پنج سال است که از عاشورا می‌گذرد و تراز خود می‌پرسی: پس این همه شور و اشتیاق و این همه شتاب در این راهیان شیدایی کرپلا از چیست؟

شهید سید مرتضی آوینی

نگاره

گاهی به آسمان نگاه کن

طراح: الیور پولاکس

نقد تئاتر

نگاهی به تئاتر «گلن گری گلن راس»

باختن زندگی پای برندگی

این دومین باری است که تئاتر «گلن گری گلن راس» در ایران به روی صحنه می‌رود؛ این بار به تهیه‌کنندگی سجاد افشاریان و کارگردانی فرید رحمتی. نمایشنامه‌ای نوشته دیوید میت که در سال ۱۹۸۴ جایزه پولیتزر را نصیب خود کرد. داستان این نمایشنامه دو روز از زندگی چهار کارمند معاملات املاک در شیکاگو و شرح بی‌اخلاقی‌هایی است که آنها در این شغل مرتکب می‌شوند. نمایشنامه‌ای که در واقع نمایشی از زیست-جهان سوداگرانه جامعه امروز ما هم هست که چرتکه انداختن برای جلو بودن از همه، آدم‌ها را در شمایل یک چریک اقتصادی به نبرد با دیگری سوق داده‌است. روایتی از زیست طبقه متوسط که اخلاق را به تجارت می‌بازند و اینکه چطور در دنیایی که به پول و سرمایه سلطه دارد، غیر اخلاقی زیستن، مشروعیت می‌یابد. طبقه متوسطی که ذیل ظهور ارزش‌های نوکیستی از جیب دیگری برای خود کیسه می‌دوزد و در پس این کیسه دوزی، کینه‌توزی، دروغ، نیرنگ و فریب نه زوال که زرنگی تلقی می‌شود. گویی سودای سود، شرافت را نشانه می‌گیرد و یگانه راه زیستن بُرندگی و بُرندگی در زندگی است و بس. گرچه نمایشنامه «گلن گری گلن راس» قصه‌ای از دهه هشتاد آمریکاست اما انگار قصه، قصه تاریخ امروز است که می‌توان نستی جغرافیایی با آن پیدا کرد. تصویری از جهان مادی زده که آدم‌ها برای درآمد بیشتر، دخل یکدیگر را می‌آوردند تا دخلشان به خرجشان بخورد. دل‌هایی که پشت دلال بازی‌ها، هیچ شمایی از انسانیت را دلالت نمی‌کنند و تنها یک چیز مهم است؛ اول بودن و برنده شدن، حتی اگر بهای این برندگی، بریدن نان و نفس هم باشد. باین همه هرچه حرص می‌زنند، آرامش کمتر نصیبشان می‌شود و بیشتر در اضطراب‌های وجودی خود استقار می‌یابند. گویی آنها در قفسی از طلا زندانی‌اند. رومایکی از شخصیت‌های نمایشنامه در جایی می‌گوید: «اخلاقیات طبقه متوسط گجیت می‌کنه؟ مرده‌شور اخلاقیاتو ببرن، اصلاً بهش فکر نکن. زندگی ما چی؟ زندگی ما اینکه یا داریم به گذشته نگاه می‌کنیم یا نگران آینده‌ایم، این زندگی ماست. پس زمان حال چی؟» دیویت مامت این نمایشنامه را هجو هژمونی سرمایه‌داری نوشته که فروشندگان زمین را به دروغ، دزدی و کلاهبرداری وا می‌دارد. اما وقتی آن را به جامعه امروز گره می‌زنم به این نتیجه می‌رسم که انگار نه لزوماً سودای سود بیشتر و ارتقای طبقاتی که تلاش برای حفظ بقاست که اخلاق را به محاق برده و به‌نظر می‌رسد حریص شدن بیشتر حاصل هراس از آینده است. فارغ از بازی‌های رئالیستی ورگه‌هایی از طنز بویژه طنای کلامی که این تئاتر را تماشایی می‌کند، از حیث مضمونی نیز اثری قابل تأمل است. نمایشی درباره حال آدم‌ها است وقتی همه چیز بسبب درآمد بیشتر قدا می‌شود.

خوانش فرهنگی آثار استاد «محمود فرشچیان»

نوگرایی در نگارگری ایرانی

یادداشت

علیرضا پیروان

نویسنده و منتقد ادبی

محمود فرشچیان (۴ بهمن ۱۳۰۸- ۱۸ مرداد ۱۴۰۴) از مهم‌ترین چهره‌های هنر نگارگری و نقاشی معاصر ایران بود که سنت مینیاتور ایرانی را با نگاهی مدرن و فرم‌محور بازخوانی کرد. او نه تنها به بازتولید زبان بصری گذشته بسنده نکرد، بلکه با ایجاد پیوند‌های فرامغنی میان سنت نگارگری، نقاشی کلاسیک غربی و تجربه بصری معاصر، نوعی «نوگرایی نگارگری» پدید آورد که خود او گاه آن را «فراطبیعت‌گرایی» نامیده است. این جایگاه باعث شده آثارش در موزه‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی نمایش داده و مورد مطالعه قرار گیرند.

بستر تاریخی، فرهنگی و شکل‌گیری زبان بصری

برای فهم دقیق آثار فرشچیان باید به دو سطح متمایز ولی مرتبط توجه کنیم: اول، بستر سنتی نگارگری و معماری اصفهان که زیستگاه هنری او بوده است؛ و دوم، تجربه‌های مدرنی که در جریان سفرهای او و آشنایی با نقاشی‌های غربی بر زبان هنرش تأثیر گذاشته‌اند.

فرشچیان در خانواده‌ای اهل هنر چشم به جهان گشود و آموزش‌های مقدماتی را نزد استادان نگارگری اصفهان دید؛ پس از آن مطالعات او به اروپا و آشنایی با اشگردها و پرسپکتیوهای دیگر گسترش یافت. ترکیب این دو خط تاریخی (سنتی و مدرن) پایه زبان بصری منحصر به فرد او شده بود. از منظر مطالعات فرهنگی، این میراث نمادین ایرانی و متأثر از گفتمان‌های بصری جهانی است. آثار او نه صرفاً بازتابی از یک ملی‌گرایی هنری بلکه تلاشی برای هویت‌یابی یا به عبارت دیگر برساختن جایگاهی برای هویت هنری ایرانی در عرصه جهانی‌اند.

فرم، ماده و تکنیک: بازخوانی مینیاتور

در مواجهه اول با آثار فرشچیان، چشمگیرترین ویژگی‌ها عبارتند از: رنگ‌های زنده و تند، حرکت پیچیده خطوط، تلفیق فضاهای باز

و متراکم و کاربرد گسترده خطوط منحنی که حس «حرکت درونی» را تقویت می‌کند.

برخلاف مینیاتور کلاسیک که به جهت تأکید بر سطح‌پردازی و تراکم نمادها دارای ساختار تقریباً مسطح است، فرشچیان با استفاده از سایه‌روزی‌های نرم، پرسپکتیو تدریجی و لبه‌های محو، گستره ثن و حجم را وارد مینیاتور کرد. این حرکت فرماتپو نوعی «پویایی بصری» به تصاویر بخشید. پژوهش‌های نظری نیز کوشیده‌اند مبانی نظری و عملی این سبک را تحلیل کنند و فرشچیان را به‌منزله نوآوری در ترکیب مینیاتور و زبان‌های تصویری مدرن معرفی کنند.

از منظر مطالعات فرهنگی می‌توان این تحول تکنیکی را به مثابه «فرآیند انقلاب معنایی» تحلیل کرد: فرشچیان نه تنها شکل‌های کلاسیک را حفظ کرد، بلکه معناها و امتیازات فرهنگی همراه با آن شکل‌ها را به پرسش کشید و بازتعریف کرد؛ برای نمونه، تبدیل نمادهای سنتی به نشانه‌هایی که امکان قرائت‌های متعدد و جهانی دارند.

مضامین، روایت و بینامتنی‌شدن

مضامین آثار فرشچیان غالباً برگرفته از شعر، اساطیر، متون عرفانی و شاهنامه بود. اما او در بازنمایی این مضامین به‌ندرت تابع روایت خطی بود. تصاویر او بیشتر حالتی متراکم و موزون دارند که روایات چندصدایی را در یک قاب تلفیق می‌کنند؛ صحنه‌ها گاه همزمان چند رخداد، حالات عاطفی و مونولوگ‌های درونی را همزمان ارائه می‌دهند. این نوع ترکیب روایت، بیننده را به خوانشی فعال فرامی‌خواند؛ خوانشی که می‌تواند میان سنت متن‌محور و فرهنگ بصری مدرن پل بزند.

از دید مطالعات فرهنگی، این «بینامتنیت» نشان‌دهنده چرخشی فراتر از بازسازی تاریخی است: فرشچیان با آوردن متون شعری و اسطوره‌ای به فضای بصری معاصر، موقعیتی دیاکتیکی ایجاد می‌کند که مخاطب را وادار به بازآمل در معناهای فرهنگی و تاریخی این متون می‌سازد.

شعر، اسطوره و تاریخ

تحلیل بینامتنی آثار محمود فرشچیان نشان می‌دهد که نقاشی‌های او رابطه‌ای چندلایه

با شعر فارسی و اسطوره‌های ایرانی و آیینی دارند. این نسبت‌ها را می‌توان در سه سطح دید: اقتباس مستقیم از متون (مانند صحنه‌های شاهنامه یا عاشورا)، بازنمایی تمثیلی مفاهیم شعری و عرفانی (عشق، فنا، وصال) و ترکیب خلافانه عناصر متنی متفاوت برای تولید معنای تازه.

فرشچیان با بهره‌گیری از سنت مینیاتور، شگردهای چون چندروایت‌نمایی در یک قاب، نمادسازی بصری (گل، پرواز، نور) و لایه‌گذاری مکانی-زمانی را به کار می‌گیرد تا تجربه شاعرانه و اسطوره‌ها را به زبان تصویر ترجمه کند.

این «ترجمه بصری» نه صرفاً بازگویی روایت، بلکه بازآفرینی حس و جوهر متن است. در آثار حماسی، مفاهیم سرنوشت و قهرمانی با بیانی متافیزیکی و معاصر بازخوانی می‌شوند؛ و در آثار عرفانی، چندمعنایی غزل در قالب تصویر چندلایه تجسم می‌یابد. با این حال، آثار او در تنش میان حفظ سنت نمادین و پاسخگویی به مخاطب جهانی قرار دارند؛ وضعیتی که هم می‌تواند به احیای فرهنگی بینجامد و هم خطر تقلیل معناها را در بازار و موزه ایجاد کند. این پیوند میان متن و تصویر، فرشچیان را به هنرمندی بدل کرد که هم حافظ میراث بصری-ادبی ایران است و هم مفسر معاصر آن.

نماد، جنسیت و بدن

یکی از جنبه‌های کمتر مورد مطالعه اما مهم در آثار فرشچیان، نحوه بازنمایی بدن و جنسیت است. زنان و مردان در تابلوهایش اغلب در حالت‌های آیه‌گون، شناور یا در حال ادغام با عناصر طبیعت‌اند؛ بدنی که گاه نمادین و نمادین‌تر از هویت زیستی خود به نظر می‌رسد. این نحوه نمایشگری می‌تواند از منظر مطالعات فرهنگی به‌عنوان بازنویسی نقش‌های جنسیتی سنتی خوانده شود؛ بدنی که سنتاً در مینیاتور ایرانی از مرکزیت معنایی برخوردار بود و نیز چیره یا نمادین بود، در آثار فرشچیان به عاملی تأثیرگذار در زبان بصری و مرکز احساس بدل می‌شود.

همچنین باید به نقش «عشق» و «شور عرفانی» در بازنمایی بدن اشاره کرد؛ امری که پیوند نزدیکی با سنت‌های صوفیانه و شعر عاشقانه فارسی دارد و فرشچیان آن را با زبانی تصویرسازی می‌کند که برای مخاطب معاصر نیز جذاب و دسترس‌پذیر است.

نمایشگاه، موزه و مدرنیته فرهنگی

موزه محمود فرشچیان (در مجموعه سعدآباد تهران) و نمایشگاه‌های متعدد بین‌المللی به تثبیت موقعیت او در گفتمان هنری کمک کرده‌اند؛ این امر نه تنها شناسایی او در سطح ملی را تقویت کرد،

عکس: سجاد مشوری

بلکه امکان گفت‌وگوی آثارش را با مخاطبین بین‌المللی فراهم ساخت. چنین برداشتی از آثار، به‌مثابه «تجاری‌شدن نمادها» و ورود هنر نگارگری به بازار جهانی نیز قابل تحلیل است: آثار فرشچیان هم به‌عنوان میراث فرهنگی و هم به‌عنوان کالایی فرهنگ‌ساز و تجاری عرضه شده‌اند. این روند، می‌تواند همخوانی دوگانه‌ای تولید کند: از یک سو توانایی معرفی و حفاظت از سنت را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر خطر پوپولیستی شدن یا خنثی شدن معانی نهفته در متن‌های سنتی را به دنبال دارد.

خوانش انتقادی: ستایش سنت و بازتولید ایده‌آل‌ها

تقد‌های بعضاً مطرح شده درباره آثار فرشچیان بر این نکته انگشت می‌گذارند که آثار او گاهی تمایلاتی به ایده‌آل‌سازی و زیبایی‌سازی مطلق دارند که ممکن است آرایش‌های تاریخی و واقعیت‌های اجتماعی-سیاسی را از بن‌ر روایت حذف یا کمرنگ کنند. از منظر مطالعات فرهنگی، هنر قابل فروش و محبوب ملی مانند آثار فرشچیان می‌تواند همزمان به ابزاری برای تقویت هویت جمعی و هم به ابزاری برای بازتولید روایت‌های رسمی بدل شود. بنابراین، یک خوانش انتقادی باید هم به قدرت نمادین آثار و هم به مناسبات تولید و عرضه آنها (موزه، بازار، رسانه) توجه کند.

سهام فرشچیان در بازتعریف مینیاتور و چشم‌انداز آینده

در مجموع، می‌توان گفت فرشچیان نقش تعیین‌کننده‌ای در زنده نگه‌داشتن و نوآورانه‌کردن مینیاتور ایرانی داشته است. او با افزایش دامنه تصاویر مینیاتوری و متنوع‌سازی زبان بصری آن، راه را برای نسل‌های بعدی باز کرده‌است تا مینیاتور را نه فقط به مثابه بازمانده‌ای تاریخی، بلکه به‌منزله زبانی زنده و قابل توسعه در عرصه هنرهای معاصر ببینند. پژوهش‌های اخیر و مطالعات دانشگاهی نیز به‌تدریج مبانی نظری تغییرات او را کاویده و مستندسازی کرده‌اند. خوانش آثار محمود فرشچیان از منظر فرهنگی نشان می‌دهد هنر او تقاطعی از حافظه آیینی و تاریخی، تجربه مدرن و الزامات بازار و موزه‌داری است. این سه رکن ساختار معنا در آثار او را شکل می‌دهند.

برش

از او، تابلوی «عصر عاشورا» است که تصویری حیرت‌انگیز و اثرگذار از دشت نینوا را در تاریخ و حافظه تصویری مردم ما حک کرده است. حالا در روزهای اربعین، دیوارنگاره‌ای از خود او با عنوان «روضة‌خوان عصر عاشورا» در میدان ولی‌عصر نقش بسته است که بر آن نوشته: «پناه حیدر و آغوش باز و ضامن آهو... گورای وجودت روضه خوان عصر عاشورا»

تصویر استاد محمود فرشچیان بر دیوارنگاره میدان ولی‌عصر، یکی از متفاوت‌ترین تصاویری است که بر این دیوارنگاره شهری ثبت شده است که این دیوارنگاره تثبیت تصویر کسی است که یک عمر بر تابلوهای سفید، نقش عشق زده و با دست‌های توانمندش، هنر و معنویت را به هم پیوند داده تا زیبایی را ماندگار کند.

بی‌شک مهم‌ترین اثر به جا مانده

نگارگر عصر عاشورا بر دیوارنگاره میدان ولی عصر

